

5.2 ЭКОНОМИКА

5.2 ИҚТИСОДИЁТ

5.2 ECONOMICS

5.2.1 ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ТЕОРИЯ

5.2.1. НАЗАРИЯИ ИҚТИСОДӢ

5.2.1. ECONOMIC THEORY

УДК 336.22

DOI 10.24412/3005-8023-2026-3-58-69

**ТАНЗИМИ АНДОЗ ҲАМЧУН
ВОСИТАИ ФАЪОЛГАРДОНИИ
САРМОЯГУЗОРИИ МИНТАҚА**

*Маъмуров Анварҷон Маҳмудҷонович,
н.и.и., дотсент, мудири кафедраи андоз ва
андозбандии ДДҲБСТ (Хуҷанд, Тоҷикистон)*

**НАЛОГОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ
КАК ИНСТРУМЕНТ
ИНВЕСТИЦИОННОЙ
АКТИВНОСТИ В РЕГИОНЕ**

*Маъмуров Анварҷон Маҳмудҷонович,
канд. экон. наук, доцент, заведующий кафедрой
налогов и налогообложения ТГУПБП
(Хуҷанд, Таджикистан)*

**TAX REGULATION
AS A TOOL FOR REGIONAL
INVESTMENT ACTIVITY**

*Ma'murov Anvarjon Mahmudjonovich, candidate in
Economics, associate professor, the head of the
department of taxes and taxation under the TSULBP
(Khujand, Tajikistan) e-mail: a.mamurov1974@mail.ru*

Танзими андоз ҳамчун воситаи фаъолгардонии сармоягузори минтақа баррасӣ мегардад. Дар заминаи муайян намудани моҳияти категорияҳои хавф ва иқтидори андоз зарурати ташаққули муҳити мусоиди андоз дар сатҳи минтақа асоснок карда шудааст. Таъсири танзими андоз барои баланд бардоштани ҷолибияти сармоягузори минтақа таҳқиқ карда шудааст. Зикр гардидааст, ки ташаққули фазои ҷолиби сармоягузорӣ аз низоми андоз ду шарти муҳимро тақозо менамояд: гаронии оқилонаи андоз ва устувории қонунгузори андоз. Нақши механизмҳои андозӣ дар ташаққули фазои мусоиди сармоягузори минтақа дар мисоли вилояти Сугд таҳлил шудааст. Муайян карда шудааст, ки татбиқи васеи имтиёзҳои андоз дар минтақа на ҳамеша аз лиҳози иқтисодӣ асоснок мебошад. Дар заминаи таҳқиқоти гузаронидашуда тавсияҳо оид ба такмили механизмҳои андозӣ ҷиҳати баланд бардоштани ҷолибияти сармоягузорӣ дар сатҳи минтақа таҳия шудааст.

Калидвожаҳо: сиёсати андоз; минтақа; муҳити андозӣ; фазои сармоягузорӣ; фаъолнокии андозӣ; иқтидори андоз; амнияти андозӣ

Рассматривается налоговое регулирование как инструмент стимулирования инвестиционной активности в регионах. На основе раскрытия содержания категорий «налоговый риск» и «налоговый потенциал» обоснована необходимость формирования благоприятной налоговой среды на региональном уровне. Исследуется влияние налогового регулирования на повышение инвестиционной привлекательности региона. Отмечается, что создание привлекательного инвестиционного климата требует от налоговой системы соблюдения двух ключевых условий: оптимального уровня налоговой нагрузки на экономику и стабильности налогового законодательства. Анализируется роль налоговых механизмов в формировании благоприятного инвестиционного климата в регионе на примере Согдийской области. Обосновано, что широкое применение налоговых льгот не всегда является экономически целесообразным для регионального

развития. Сформулированы рекомендации по совершенствованию налогового инструментария для повышения инвестиционной привлекательности регионов.

Ключевые слова: налоговая политика; налоговая среда; инвестиционный климат; налоговая активность; налоговый потенциал; налоговая безопасность

The article examines tax regulation as a tool for stimulating investment activity in the regions. By defining the concepts of "tax risk" and "tax potential," the author substantiates the need to create a favorable tax environment at the regional level. The study analyzes the impact of tax regulation on enhancing a region's investment attractiveness. It is noted that creating an attractive investment climate requires the tax system to meet two key conditions: an optimal level of the tax burden on the economy and the stability of tax legislation. The role of tax mechanisms in fostering a favorable investment climate in the region is analyzed, using the Sughd Region as a case study. It is argued that the widespread use of tax incentives is not always economically expedient for regional development. Recommendations are formulated for improving tax instruments to enhance the investment attractiveness of regions.

Key-words: tax policy; tax environment; investment climate; tax activity; tax potential; tax security

Сиёсати андоз ҳамчун яке аз воситаҳои муҳими танзими иқтисодиёт тавассути муносибатҳои иқтисодӣ ташаккул меёбад. Ба ибораи дигар, сиёсати андоз ва механизми андоз мутобиқи консепсияи рушди иқтисодӣ ташаккул ёфта, шароити ғайриқонунии субъектҳои хоҷагидорро муайян менамоянд.

Азбаски андоз манбаи асосии ташаккули даромади буҷет мебошад, иҷрои уҳдадориҳои буҷетӣ қомилан аз самарабахшии сиёсати андоз вобастагӣ дорад. Дар равиши татбиқи ин сиёсат меъёрҳои қонунгузорӣ тавассути банақшагирӣ, танзим ва назорати даромадҳои давлатӣ дар амал қарор дода мешаванд.

Андозбандӣ ҳамчун воситаи муҳими танзими равандҳои иқтисодӣ тамоюлҳои рушди иқтисодиёти миллиро муайян намуда, ба нишондиҳандаҳои макроиқтисодии кишвар ва минтақа, инчунин нишондиҳандаҳои иқтисодии ғайриқонунии субъектҳои хоҷагидор таъсир мерасонад. Андозбандӣ дар низоми таъминоти молиявии минтақаҳо мавқеи муҳимро ишғол менамояд, зеро дурнамои рушди иқтисодиёти минтақа ва дар маҷмӯъ давлат аз бисёр ҷиҳат бо сатҳи воридоти андоз, ки натиҷаи иҷрои уҳдадориҳои андозии андозсупорандагон ва татбиқи иқтисодии андоз мебошад, вобастагӣ дорад. Дар низоми иқтисодии мамлакат то ҳол тафовутҳои назаррасии минтақаҳо аз рӯи шароитҳои ҷуғрофӣ, иқлимӣ, демографӣ ва дигар омилҳои пешбурди ғайриқонунии хоҷагидорӣ мушоҳида мешавад, ки аз мутафовит будани фазои иқтисодии онҳо шаҳодат медиҳад. Ин ҷо сухан дар бораи тафовутҳои байни маҷмааҳои иқтисодӣ ва маъмурию хоҷагидорӣ меравад, ки хусусиятҳои хоси воридшавӣ ба бозор, муҳити сармоягузорӣ ва дигар омилҳои рушди иқтисодиро дар бар мегиранд.

Давлат ба минтақаҳо дар ташаккул ва рушди низоми иқтисодиашон мустақилияти муайян фароҳам меорад. Дар баробари ин, истифода қарор ё нақардани имкониятҳои мавҷуда ба салоҳияти мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ вобастагӣ дорад. Масалан, мақомотҳои маҳаллӣ метавонанд бидуни интизории дотатсия ва қумакҳои молиявӣ тавассути фароҳам овардани фазои мусоиди соҳибдорӣ ва андешидани тадбирҳои барои ҷалби сармояи иловагӣ ба рушди иқтисодиёти минтақа мусоидат намоянд.

Бо мақсади фароҳам овардани фазои мусоиди соҳибдорӣ, ки маъмулан дар адабиёти иқтисодӣ онро муҳити қарор низ меноманд, зарур аст, ки унсурҳои он мавриди омӯзиш қарор дода шаванд. Ба чунин унсурҳои муҳити андоз, фазои сармоягузорӣ, муҳити

сохибкори минтақа дохил мешаванд.

Фазои иқтисодии минтақа ҷолибияти иқтисодии онро муайян менамояд.

Яке аз асоситарин унсурҳои ҷолибияти иқтисодӣ ҷолибияти молиявӣ махсуб меёбад, ки дар ташаккули он муҳити андоз нақши муҳим дорад.

Имрӯз дар кишвар самтҳои афзалиятноки рушди иқтисодӣ ба таври возеҳ муайян гардидаанд ва маъмулан, сохибкори хурд ва хоҷагҳои кишоварзӣ аз ҷониби давлат дастгирӣ меёбанд. Ҳамзамон, давлат метавонад тавассути механизми андоз сиёсатеро амалӣ намояд, ки ба танзим ва назорати фаъолияти субъектҳои хоҷагидор, инчунин бехтарсозии шароити хоҷагидорӣ онҳо мусоидат мекунад. Дар шароити муосир, фазои сармоягузорӣ дар мамлакат ҳанӯз ҳам бо мушкилоти муайян рӯ ба рӯ буда, барои ҷалби сармояи дохилӣ ва хориҷӣ ба таври кофӣ заминаи мусоид фароҳам намеоварад. Номуназзамии муҳити сармоягузорӣ ва қонунгузорӣ, сатҳи нокифояи шаффофияти ҳисоботи молиявӣ, гаронии бори андоз, норасоии мутахассисони сохибтахассус, мавҷуд будани монеаҳои бюрократӣ ва маҳдуд будани кафолатҳои давлатӣ аз ҷумлаи омилҳои шуморида мешаванд, ки ҷалби сармоягузори онро маҳдуд намуда, ба бехтар гардидани фазои сармоягузорӣ монеа эҷод мекунад.

Фазои сармоягузори минтақа низ зери таъсири сиёсати андози давлат ташаккул меёбад ва ҳамчун яке аз омилҳои берунии фаъолияти сармоягузорӣ баррасӣ мегардад. Сиёсати андоз ҳамчун ҷузъи сиёсати иқтисодии минтақавӣ низоми андозбандӣ ва шароити амалисозии фаъолияти сохибкоро дар сатҳи минтақа муайян менамояд. Ҷолибияти фазои сармоягузорӣ дар ҳамаи сатҳҳои хоҷагидорӣ бо маҷмуи омилҳо, аз ҷумла омилҳои, ки ҳамчун монеа ва маҳдудиятҳо зуҳур намуда, равандҳои сармоягузори халалдор месозанд, муайян карда мешавад. Механизми андоз яке аз омилҳои муҳими ҷолибияти сармоягузори кишвар ва минтақа ба шумор меравад. Бо вучуди ин, дар бисёр мавридҳо зимни таҳқиқи фазои сармоягузорӣ он дар радифи дигар омилҳо ба таври маҳдуд мавриди баррасӣ қарор мегирад. Аз нигоҳи мо, на танҳо гаронии андоз ҳамчун омилҳои таъсиррасон ба ҷалби сармоягузорӣ, балки муҳити андози субъектҳо дар маҷмӯъ бояд мавриди таҳлил ва омӯзиш қарор дода шавад. Муҳити созгори андозӣ ҳам барои кишвар ва ҳам минтақа дар алоҳидагӣ бояд фароҳам оварда шавад, зеро он метавонад ҳамчун омилҳои рушди иқтисодӣ баромад намояд. Дар сатҳи минтақавӣ ташаккули муҳити мусоиди андозӣ татбиқи сиёсати андозро дар ҳудуди мушаххас тақозо мекунад.

Муҳити андозӣ низоми мураккаби бисёрҷанба мебошад, ки фаъолнокии андозӣ, иқтисоди андоз, ҳавфи андоз ва амнияти андозиро дар бар мегирад.

Ба низом даровардани ҷузъҳои муҳити андози минтақа имкон фароҳам меорад, ки самтҳои тақмили минбаъдаи сиёсати андоз, ки ба рушди иқтисодии минтақа мусоидат менамояд, таҳия ва татбиқ карда шавад. Бояд ба эътибор гирифт, ки дар назария ва амалия муосири андозбандии ватанӣ, маъмулан, ҳамбастагии ду субъекти муносибатҳои андозӣ – давлат ва андозсупоранда мавриди омӯзиш қарор дода мешавад. Барои муайян намудани рушди иқтисодии минтақа ва ҷолибияти он, аз нигоҳи мо, омӯзиши ҳамкориҳои се субъекти муносибатҳои марбут ба андоз – давлат, минтақа ва андозсупоранда ба мақсад мувофиқ мебошад, зеро ҳадафҳои ин субъектҳо гуногунанд: агар ҳадафи давлат ҳимояи манфиатҳои бучети давлатӣ бошад, ҳадафи минтақа манфиатҳои бучети маҳаллиро пайгирӣ менамояд. Дар ин маврид, табиист, ки категорияи муҳити андозӣ ва тамоми ҷузъҳои он бояд аз се ҷанба – аз нигоҳи давлат, минтақа ва андозсупоранда баррасӣ карда шавад.

Дар аксари таълифоти илмӣ назария ва амалия андозбандӣ таваҷҷуҳи асосӣ ба таъсири шароити андозбандӣ ба рушди низоми иқтисодӣ зоҳир карда мешавад (Е. Балатский, С. Барулин, А.Бризгагин, Е. Вилкова, О. Лугова, Т. Юткина). Дар баъзе

маврид муҳити андоз ҳамчун истилоҳе истифода мешавад, ки таъсири давлатро ба фаъолияти хоҷагидорӣ ифода менамояд, аммо, қобилияти он ҳамчун омили рушди молиявӣ ва сармоягузори минтақа ба таври кофӣ ба асос гирифта намешавад. Аксар вақт дар адабиёти махсус ба иқтисодии андоз аз мавқеи ғанӣ гардонидани буҷети минтақа таваҷҷуҳ зоҳир менамоянд. Бояд қайд намуд, ки фаҳмиши иқтисодии андоз ҳамчун маҷмуи шароити андозбандии фаъолияти хоҷагидорӣ дар сатҳи минтақа то ҳол ба таври кофӣ вуҷуд наёфтааст. Роҷеъ ба масъалаҳои амнияти андоз ва фаъолнокии андозӣ таълифоти махсуси илмӣ нисбатан камтаранд. Дар ин замина, ҳадафи таҳқиқот арзёбии таъсири танзими андоз ба қобилияти сармоявии минтақа дар сатҳи минтақа мебошад.

Яке аз шартҳои асосии рушди иқтисодӣ ва рушди минтақа қобилияти ҷалб намудани маблағҳои иловагӣ мебошад, ки дар ин замина фазои иқтисодии минтақа чун омили муҳими қобилияти иқтисодии минтақа баромад мекунад. Дар навбати худ, омезиши қобилияти андозӣ ва фаъолнокии иқтисодии минтақа муҳити андози онро ташкил медиҳад. Муҳити андоз тавсифи умумии маҷмуи шароитҳои иқтисодӣ, ташкилӣ ва ҳуқуқие мебошад, ки қобилияти низоми андозбандиро дар кишвар ё минтақаи мушаххас инъикос менамояд.

Назарияи илмӣ «муҳити андози кишвар (минтақа)» дараҷаи мусоид будани шароити андозбандӣ дар ин ё он кишвар ё минтақаро ифода менамояд.

Арзёбии муҳити андоз тавассути таҳлили омилҳои асосии он ва таъсири онҳо ба рушди иқтисодӣ ва сармоягузорӣ сурат мегирад, ки дар навбати худ ба пешбурди соҳибқорӣ ва пешрафти иқтисодӣ таъсири амиқ мерасонад.

Муҳити андози мамлакат ин чунин қобилияти низоми иқтисодӣ (андозӣ) мебошад, ки дар содагардонии низоми андозбандӣ ва маъмурикунонии андоз зоҳир мешавад, ва он имкониятҳои объективӣ ва субъективӣ фаъолияти андозсупорандагонро дар кишвар (минтақа) дар бар мегирад [6, 47]. Муҳити андози минтақа ҳамчун қобилияти низоми иқтисодии минтақа дар доираи имкониятҳои мавҷудаи қонунгузорӣ барои содагардонӣ ё «вазнин накардани» шароити андозбандӣ ва маъмурикунонии андоз бо мақсади фароҳам овардани муҳити мусоиди қорӣ баррасӣ мегардад.

Рисми 1. Сохтори муҳити андоз дар сатҳи минтақа

Муҳити андози минтақаро инчунин ҳамчун зеринзоми иқтисодиёт баррасӣ кардан мумкин аст, ки ба ташаккули шароити муносиби андозбандӣ ва истифодаи самарабахши муносибатҳои иҷтимоӣ иқтисодӣ дар рушди иқтисоди минтақа нигаронида шудааст. Ба муҳити андоз бинобар тағйироти мунтазами қонунгузории андоз хусусияти тағйирпазирӣ мавқеъ дорад. Аз ин рӯ, мониторинги доимии муҳити андоз аҳамияти муҳим дошта, он мушоҳида ва таҳлили минтақаҳои иқтисодӣ ва намудҳои фаъолияти соҳибқарорӣ дар бар мегирад ва дар сатҳи минтақаҳои алоҳида бо мақсади пайгирии ҳолат ва таҳаввулотӣ муҳити андоз анҷом дода мешавад.

Муҳити андози кишвар, минтақа ва намуди фаъолият омезиши ҷолибияти андозӣ ва фаъолнокии андозиро пешбинӣ мекунад. Ҷолибияти андозӣ, дар навбати худ, ҳамчун робитаи байни се омил – иқтидори андоз, хавфҳои андоз ва амнияти андоз муайян карда мешавад, ки онҳо унсурҳои асосии ҷалби сармоягузoron ба кишвар, минтақа ва ё соҳаи

муайяни фаъолиятро дар бар мегиранд. Иқтидори андоз яке аз чузъҳои сармоягузорӣ дар сатҳи минтақа ба шумор меравад; ҳаҷми маблағҳои бучетӣ, ки ба бахшҳои гуногуни иқтисодӣ равана карда мешаванд, бевосита аз он вобастагӣ доранд. Иқтидори андози минтақа имкониятҳои мавҷударо дар соҳаи андоз ифода мекунад, ки минтақа барои пешбурди фаъолияти соҳибкорӣ ба субъектҳои хоҷагидор фароҳам меорад ва ҳамчун ангезаи ҷалби сармоягузории иловагӣ мегардад.

Дар назарияи муосири андозбандӣ вобаста ба шарҳи мафҳуми «иқтидори андоз» се самти намоён ҷудо карда мешавад: якум, иқтидори андоз ҳамчун ҳадди аксари имконпазири пардохтҳои андоз дар минтақаи муайян; дуум, ҳамчун даромади эҳтимолии бучет, ки дар асоси муносибатҳои байнибучетӣ ташаккул меёбад; ва сеюм, иқтидори андоз ҳамчун маҷмуи захираҳои андозие, ки дар бучет ҷамъоварӣ мегарданд. Бояд қайд намуд, ки иқтидори андоз ҳаҷми умумии захираҳои андозбандишавандаро дар сатҳи минтақа ифода намуда, натиҷаи амали сиёсати андоз махсуб меёбад.

Мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ ҳамчун субъектҳои андози минтақаро барои сармоягузoron ташаккул медиҳанд, бо истифода аз тамоми имконияти мавҷуда метавонанд ба ҳолати иқтидори андози минтақа таъсир расонанд. Эҳтимоли ба вучуд омадани хавфи андоз, дар ҳар сурат, ба сатҳи иқтидори андоз вобастагӣ дорад. Фаъолияти субъектҳои хоҷагидор дар марҳилаи муосир ба як қатор хавфҳо дучор мегардад: истехсолӣ, тичоратӣ, молиявӣ ва ғайра. Ноустувории доимӣ ва тафсири номуайяни қонунгузории андоз боиси ба миён омадани ҳолатҳои хавфнок, ва дар натиҷа, ба вучуд омадани ҳолатҳои баҳснок байни мақомоти андоз ва андозсупорандагон мегардад. Дар солҳои охир тадриҷан зиёдтар ба назар расидани хавфҳои андоз яке аз хусусиятҳои хоси шароити иқтисодии кишвар ба ҳисоб меравад.

Хавфҳои андоз бевосита ба натиҷаҳои молиявии фаъолияти субъектҳои хоҷагидор таъсир мерасонанд. Бинобар ин, субъектҳои хоҷагидор бевосита кӯшиш ба харҷ медиҳанд, ки таъсири манфии таҳдидҳои берунӣ ва дохилиро ба фаъолияти соҳибкорӣ коҳиш дода, ба ин васила амнияти иқтисодии фаъолиятшонро таъмин намоянд.

Идоракунии дурусти хавфҳо на танҳо ба иҷрои пурра ва саривактии уҳдадорихҳои андози субъектҳои хоҷагидор мусоидат мекунад, балки метавонад омили амнияти иқтисодии андозсупоранда гардад.

Омӯзиши раванди идоракунии хавфи андоз ва муайян кардани мазмуни он ба ташаккули механизми оптималии таъсиррасонӣ ба хавфи андоз ва интиҳоби воситаҳои идоракунии онҳо тибқи стратегияи молиявии субъекти хоҷагидор мусоидат менамояд. Ба истилоҳи дигар, воситаҳои идоракунии хавфи андоз на танҳо ба коҳиш додани эҳтимоли пайдоиши хавф ва пешгирии оқибатҳои номатлуби он, балки дар ҳолатҳои зарурӣ, ба қабули бошууронаи хавф бо мақсади расидан ба ҳадафҳои фаъолияти иқтисодӣ равона мегарданд.

Дар адабиёти илмӣ оид ба моҳият ва мундариҷаи хавфи андоз ду равиши ба ҳам муҳолиф мавҷуд аст. Ба андешаи баъзе муҳаққиқон, хавф ҳамчун эҳтимоли ба вучуд омадани зарар ё нокомӣ доништа мешавад. Аз он ҷумла, Б. Райзенберг ва Л. Лозовский чунин мешуморанд, ки хавф – хатари ба миён омадани талафоти ғайриҷашмдошт дар натиҷаи тасодуфан тағйир ёфтани шароити иқтисодӣ ва пайдоиши ҳолатҳои номусоид мебошад [5, 83].

Муҳаққиқони дигар бар он нуктаи назаранд, ки хавфи андоз эҳтимоли руҳ додани ҳодисае мебошад, ки метавонад ба се самараи иқтисодӣ оварда расонад: манфӣ, сифрӣ ё мусбат. Татбиқи ин нукта нисбат ба категорияи хавфи андоз пешбинӣ мекунад, ки манфиатҳои субъектҳои муносибатҳои андозӣ – давлат, минтақа ва андозсупоранда бояд ба инобат гирифта шаванд [4, 262].

Дар фаҳмиши давлат ва минтақа хавфи андоз ҳамчун эҳтимоли ба вучуд омадани қарзи андоз баррасӣ мегардад. Аз ин лиҳоз, ҳамаи тадбирҳои марбут ба ислоҳоти низоми андоз

ба пешгирии ҳуқуқвайронкуниҳои андоз ва ҳифзи манфиатҳои давлат нигаронида мешаванд. Манфиати давлат дар соҳаи андоз аз ҷониби мақомоти қонунгузор ва иҷроияи ҳокимияти давлатӣ дар шахси мақомоти андоз, гумрук ва дигар ниҳодҳои ваколатдор ба таври намоён ҳимоя карда мешаванд. Аз нуқтаи назари андозсупоранда бошад, ҳавфи андоз эҳтимоли фарорасии оқибатҳои номусоиди молиявӣ, ҳуқуқӣ ва иҷтимоӣ мебошад, ки ҳангоми иҷрои уҳдадориҳои андозсупоранда дар шароити номуайяни бинобар содир намудани хатоҳои марбут ба андоз, гуногунтафсирии меъёрҳои қонунгузори андоз ва дигар ҳолатҳои марбут ба ғаёлияти андозӣ мушаххасан ба вучуд меояд.

Ҷанбаи илмӣ ҳавфи андоз ҳангоми иҷрои уҳдадори андозсупоранда зухур намуда, бо меъёри татбиқи усулу воситаҳои идоракунии хароҷоти андоз тағйир меёбад. Аз ин бармеояд, ки ҳавфи андоз хусусияти идорашаванда дорад, зеро он дар раванди иҷрои уҳдадори андоз ба вучуд омада, аз сатҳи дониш, малака ва таҷрибаи андозсупоранда, инчунин дурустии иҷрои уҳдадори андоз дар назди давлат вобастагӣ дорад. Ҳар як ташкилот кӯшиш менамояд, ки ҳавфҳои марбут ба уҳдадориҳои андозро тавассути воситаҳои механизми андоз, ки ба қоғиз додани ҳаҷми уҳдадори андоз ва паст намудани гаронии андоз мусоидат мекунанд, кам намояд. Вазъи имрӯзаи фазои сармоягузорӣ ва нақши сиёсати андоз дар ин самт таҳлили дақиқро тақозо менамояд.

Ҳамин тавр, муносибатҳои андозӣ танҳо бо кӯшишҳои як давлат барпо карда намешаванд. Мисли ҳама гуна муносибатҳои дигар, ин муносибатҳо бисёрҷониба мебошанд. Мутаносибан, ташаккули даромадҳои андозии давлат, аз як ҷониб, ва хароҷоти андозии ташкилотҳо ҳамчун шакли татбиқи иқтисодии андоз, аз ҷониби дигар, иштироки ғаёлонаи субъектҳои хоҷагидорро дар ин раванд пешбинӣ менамояд. Ин иштирок дар доираи рафтори муайяни андозӣ таҷассум ёфта, асоси он бояд на танҳо аломатҳои андоз, аз қабил қонуният, маҷбурият, ғайриэквивалентӣ, балки озодӣ ва амният низ бошад.

Механизмҳои ҳавасмандгардонии ғаёлияти сармоягузорӣ ва фароҳам овардани фазои мусоиди сармоягузори дар сатҳи минтақа баррасӣ мекунем.

Иқтисодии андоз ҳамчун унсур асосии сиёсати андоз барои мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ аҳамияти муҳим дорад: андозаи иқтисодии андоз ҳаҷми даромади бучети маҳаллӣ ва мутаносибан имкониятҳои амалигардонии вазифаҳои онро муайян месозад.

Таҳлили ҳаҷми иқтисодии андоз ва сатҳи истифодаи воқеии он асоснокии тадбирҳои андешидавандаро дар соҳаи андоз муайян менамояд. Аз нигоҳи мо, нишондиҳандаи иқтисодии андозии минтақа ба ғаёлияти сармоягузорӣ ва рушди иқтисодии он таъсир мерасонад ва ҳангоми арзёбии ҳамаҷонибаи ҷолибияти минтақа бояд ҳамчун омил асосӣ ба инобат гирифта шавад. Зарурати ба эътибор гирифтани ин омил ҳангоми қабули қарорҳои сармоягузорӣ барои сармоягузори аҳамияти муҳим дорад.

Ҷаёлияти сармоягузорӣ омил асосии тақвияти неруи иқтисодии кишвар ва минтақаҳои он ба шумор меравад. Чи қадаре ки сатҳи ғаёлнокии сармоягузорӣ баланд бошад, ҳамон қадар ғаёлияти сармоягузорӣ бештар гардида, фазои сармоягузорӣ мусоидтар мешавад. Ин дар навбати худ, таҳияи консепсияро тақозо дорад, ки шароит ва омилҳои ғаёлияти сармоягузори дақиқ инъикос намояд. Омилҳои асосие, ки барои арзёбии ғаёлияти сармоягузорӣ истифода мешаванд, шароити имтиёзноки андозбандӣ, ҳаҷми пардохтҳои андозии субъектҳои хоҷагидорӣ, мавқеи минтақа дар рабдабандии ҷолибияти сармоягузори кишвар ва омилҳои дигар дар бар мегиранд. Дар солҳои охир механизмҳои имтиёзкунонии андозӣ дар кишвар татбиқ мешаванд, аз ҷумла таҷрибаи истифодаи имтиёзҳои андоз тадриҷан густариш меёбад ва ҳамзамон ба ғаёлияти сармоягузорӣ таъсири мусбат мерасонад.

Имтиёзҳои андоз яке аз воситаҳои муассирест, ки мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ метавонанд дар қиёс бо минтақаҳои ҳамсоя ҷиҳати фароҳам овардани фазои

мусоиди сармоягузорӣ истифода намоянд.

Мувофиқи санадҳои соҳавӣ, маҷмуи тадбирҳо оид ба дастгирии молиявии сармоягузoron бо истифода аз механизмҳои андоз амалӣ карда мешаванд. Аз он ҷумла, вобаста ба азнавтаҷҳизонидани истеҳсолот ва ҷалби сармоя тарҳи харочоти истеҳлоки воситаҳои асосӣ пешбинӣ гардида, ба андозсупорандагон ҳуқуқ дода шудааст, ки бо меъёри аз 5 то 10 фоизи арзиши воситаҳои асосӣ аз даромади умумӣ тарҳи сармоягузорино амалӣ намоянд [1, 379].

Ҷадвали 1. Иқтидори андози буҷети минтақа дар солҳои 2020 – 2023

Нишондиҳандаҳо	2020	2021	2022	2023	2023/2020
Ҳаҷми воридоти андоз дар вилояти Суғд	1371,0	2340,9	2461,7	2769,6	2,0
Ҳаҷми имтиёзҳои андоз дар минтақа	1039,0	1371,9	1820,6	2980,3	2,8
Ҳаҷми қарзи андоз	81, 5	66, 5	60,9	57,8	+0,7
Ҳаҷми умумии иқтидори андоз	2491,5	2779,3	4343,2	5807,7	2,3
Ҳиссаи иқтидори андозии истифоданаишуда	1,8	1,2	1,7	2,0	+0,2
Ҳиссаи имтиёзи андоз дар иқтидори умумии андоз	41,7	49,6	41,9	51,3	1,2

Сарчашма: Маҷмуаи оморӣи вилояти Суғд / Тоҷикистон: 30-солагии Истиқлолияти давлатӣ. 2021. С.675-685. Маҷмуаи оморӣи вилояти Суғд. 2024. С.393-397. <https://andoz/tj>.

Дар асоси таҳлили нишондиҳандаҳои иқтидори андози вилояти Суғд дар солҳои 2020–2023 тамоюлҳои рушди низомӣ андоз ва тағйирёбии иқтидори андози минтақаро муайян намудан мумкин аст. Ҳаҷми воридоти андоз дар минтақа дар ин давра тақрибан ду маротиба зиёд шудааст, ки аз беҳтар гардидани сатҳи ҷамъоварии андоз ва тавсеаи манбаи андозбандӣ дар заминаи рушди фаъолияти сармоягузорӣ дарак медиҳад. Иқтидори андози минтақа тамоюли афзоиш дошта, ба 2,3 маротиба расидааст. Сатҳи афзоиши имтиёзи андоз 2,8 маротибро ташкил мекунад, ки дар ташаккули иқтидори андоз нақши назаррас дорад. Ҳиссаи имтиёзҳои андоз дар иқтидори андози минтақа то 51,3% дар соли 2023 зиёд шудааст, ки метавонад ба маҳдуд гардидани даромади эҳтимолии буҷет таъсир расонад.

Дар вилояти Суғд тафовути воридоти воқеии андоз аз иқтидори андози минтақа дар давраи таҳлилӣ ба ҳисоби миёна 1,6 фоизро ташкил медиҳад, ки сабабҳои онро ба баҳои нокифояи манбаи андозбандӣ, афзоиши қарзи андоз ва самарабахшии маъмурикунонии андоз дар минтақа нисбат додан мумкин аст. Натиҷаи татбиқи сиёсати самарабахши андоз ва афзоиши иқтидори андоз дар минтақа фароҳам овардани муҳити мусоиди андоз ва ҳамоҳанг сохтани ҷолибияти андозӣ ва фаъолияти андози минтақа мебошад. Дар навбати худ, ҷолибияти андозӣ бо таносуби муайяни иқтидори андоз, хавфҳои андоз ва амнияти андоз муайян мегардад, зеро фазои мусоид барои сармоягузор ин на танҳо пешниҳоди низомӣ имтиёзноки андозбандӣ, балки таъмини устувории низомӣ андозро дар бар мегирад. Ба назар мерасад, ки хавфи баланди лоиҳаи сармоягузорино тавассути имтиёзҳои андоз ҷуброн намудан мумкин аст.

Чӣ навъе ки аён гардид, воситаҳои асосии сиёсати андоз, ки ба коҳиш додани гаронии андоз мусоидат менамояд, имтиёзҳои андоз мебошад.

Чадвали 2. Нишондиҳандаҳои муқоисавии сиёсати андоз дар минтақа

Нишондиҳандаҳо	2019	2023	Тағйирёбӣ
Ҳаҷми воридоти андозии буҷети вилояти Сугд	1841,0	2769,6	928,6
Ҳаҷми имтиёзҳои андоз	890,0	2980,3	2090,3
Ҳаҷми қарздорӣ андозӣ	85,0	57,8	+27,2
Ҳаҷми иқтидори андозии минтақа	2816,0	5807,7	2991,7
Ҳиссаи иқтидори андозии истифоданашуда, %	3,0	0,9	+2,1
Ҳиссаи имтиёзҳои андоз, %	31,6	51,3	19,7

Сарчашма: Маҷмуаи оморӣ вилояти Сугд / Тоҷикистон: 30-солагии Истиқлолияти давлатӣ. 2021. С.675-685. Маҷмуаи оморӣ вилояти Сугд. 2024. С.393-397. <https://andoz/tj>.

Аз таҳлилу муқоисаи маълумоти чадвал бармеояд, ки афзоиши назарраси ҳаҷми иқтидори андоз (5807,7 млн сомонӣ) аз беҳтар шудани имкониятҳои иқтисодӣ ва рушди фаъолияти хоҷагидорӣ дар минтақа шаҳодат медиҳад. Ҳамзамон, ҳиссаи иқтидори андозии истифоданашуда аз 3,0 фоизи соли 2019 то 0,9 фоиз дар соли 2023 коҳиш ёфта, самарабахшии истифодаи захираҳои андозро дар минтақа гувоҳӣ медиҳад. Тамоюли коҳиши қарзи андоз низ ба беҳтар шудани интизоми андозсупорандагон ишора мекунад. Имтиёзҳои, ки самаравӣ мусбати буҷетӣ доранд, аз таркиби иқтидори андоз хориҷ карда мешаванд. Ҳамзамон, истифодаи васеи имтиёзҳои андоз на ҳамеша асоснок буда, аксаран боиси талафоти муайяни буҷет мегардад. Сармоягузори ва ташкилотҳои, ки ба феҳристи гирандагони имтиёзҳои андоз шомил мебошанд, на дар ҳама ҳолат маблағҳои дар натиҷаи озодшавӣ аз андоз бадастомадаро барои рушди истеҳсолоти минтақа самарабахш истифода менамоянд.

Дар самти истифодаи имтиёзҳои андоз арзёбии самарабахшии онҳо яке аз масъалаҳои асосӣ буда, мутаассифона, набудани равиши ягона арзёбии воқеабинонаи онро душвор мегардонад. Ба назар мерасад, ки дар шароити мавҷудияти рақобат байни минтақаҳо барои ҷалби захираҳои сармоягузорӣ тавачҷуҳи асосӣ дар тақмили сиёсати андоз бояд ба тақвияти фаъолияти сармоягузорӣ равона карда шавад.

Тадбирҳои дар солҳои охир андешидашуда ҷиҳати фароҳам овардани шароити мусоид барои ҷалби сармоя, рушди соҳибкорӣ ва роҳандозии хизматрасониҳои электронӣ имкон медиҳанд, ки шумораи андозсупорандагон дар ҷумҳурӣ тадриҷан зиёд шавад. Аз ҷумла, тибқи маълумоти Феҳристи ягонаи давлатӣ, то 1-уми январӣ соли 2026 шумораи умумии субъектҳои хоҷагидор дар Ҷумҳурии Тоҷикистон 381 000 ададро ташкил додааст [9]. 155 адад субъекте, ки бо сармоягузориҳои шахсони ҳуқуқӣ ва воқеии Ҷумҳурии Ўзбекистон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсис ёфтаанд, дар соли 2025-ум дар маҷмӯъ ба буҷети давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон зиёда аз 38 млн сомонӣ андоз пардохт намудаанд, ки нисбат ба соли 2024-ум 7,8 млн сомонӣ зиёд аст.

Барои муқоиса, тибқи маълумоти расмӣ Кумитаи омили Ҷумҳурии Ўзбекистон, давоми соли 2026 дар кишвари ҳамсоя 410 корхона бо иштироки сармояи шахсони ҳуқуқӣ воқеии Ҷумҳурии Тоҷикистон ба қайд гирифта шудааст, ки аз ҷумла 308 ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуд ва 102 корхонаи муштаракро дар бар мегирад. Ин корхонаҳо, асосан, дар соҳаҳои савдо, саноат, сохтмон ва алоқа фаъолият менамоянд. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон бошад, то 1-уми январӣ соли 2026 бо сармоягузориҳои шахсони ҳуқуқӣ ва воқеии шарикони тичоратӣ аз ҷониби намояндагони 85 давлат зиёда аз 3500 субъекти соҳибкорӣ фаъолият менамоянд. Аз ҷумла, ҳиссаи асосӣ ба Ҷумҳурии Мардумии Чин – 1117 адад, Федератсияи Русия – 403 адад, Ҷумҳурии Ислондӣ Афғонистон – 424 адад, Ҷумҳурии Ислондӣ Эрон –

328 адад, Ҷумҳурии Туркия – 157 адад, Ҷумҳурии Ўзбекистон – 155 адад ва Ҷумҳурии Қазоқистон – 109 адад рост меояд [7]. Ҷумҳурии Ўзбекистон тавассути татбиқи сиёсати «Минтақаи чалб» чиҳати чалби ҳарчи бештари сармоягузори хориҷӣ фаъолна кор мебарад. То 1-уми январи соли 2026 дар Ҷумҳурии Ўзбекистон зиёда аз 1220 ширкати қазоқӣ ба қайд гирифта шудааст, ки нисбат ба соли 2024-ум 157 адад зиёд аст. Бояд қайд намуд, ки аз рӯи ҳаҷми сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Ўзбекистон ҳиссаи асосӣ ба Ҷумҳурии Мардумии Чин – 33%, Федератсияи Русия – 10,0 %, Ҷумҳурии Туркия – 5,2 %, Арабистони Саудӣ – 4,7 %, Ҳоланд – 3,7 % ва Олмон – 3,3 % рост меояд.

Аз ҳамин лиҳоз, яке аз самтҳои асосии баланд бардоштани самарабахшии истифодаи иқтисодии андозии минтақа таъмини устуворӣ ва пешгӯишавандагии қонунгузории андоз, инчунин ҳавасмандгардонии фаъолияти субъектҳои хоҷагидор мебошад. Ташаккули заминаи устувор ва пешгӯишавандаи ҳуқуқии фаъолияти низомии андоз, ки ба таҳкими эътимоди андозсупорандагон ба давлат ҳамчун кафили низомии мутаваззин ва одилонаи андозбандӣ мусоидат менамояд, аҳамияти муҳим дорад. Минтақаҳо, ки дорои низомии муносиби андозбандӣ мебошанд, нисбат ба дигар минтақаҳо иқтисодии баландтари андоз доранд.

Муҳити андозӣ фазои сармоягузорӣ ва шароити пешбурди фаъолияти иқтисодиро тавсиф менамояд. Ҷумҳурии Тоҷикистон ба чалби сармоягузори хусусӣ, аз ҷумла сармояи хориҷӣ манфиатдор мебошад. Аз ин лиҳоз, қабули қарорҳои дахлдор чиҳати фаъолгардонии фаъолияти сармоягузорӣ дар ҳамаи сатҳҳои хоҷагидорӣ аҳамияти муҳим дорад. Дар ин замина, дар Стратегияи чалби сармояҳо ба Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040-ум дастгирии сармоягузoron ҳамчун самти алоҳидаи сиёсати иқтисодӣ муайян гардидааст. Аз ҷумла, муносибгардонии низомии имтиёз ва сабукиҳои андозӣ ҳамчун яке аз воситаҳои асосии ҳавасмандгардонии сармоягузорӣ пешбинӣ шудааст, ки ба таҳкими вазифаи танзимии низомии мавҷудаи андоз мусоидат менамояд [3,19].

Таҳлил нишон медиҳад, ки солҳои охир сармоягузoron ба чунин шакли ҳавасмандгардонии андоз, аз ҷумла таътили андоз тавачҷуҳи бештар зоҳир менамоянд [8,53]. Барои муайян намудани таъсири таътили андоз ба сатҳи даромаднокии сармоягузорӣ, баррасии як қатор масъалаҳои ташкилӣ муҳим аст. Пеш аз ҳама, муайян намудани давомнокии таътили андоз аҳамияти муҳим дорад, зеро дар ин маврид мушаххас намудани лаҳзаи оғози истифодаи он муҳим арзёбӣ мегардад. Аз ҷумла, бояд муайян карда шавад, ки таътили андоз аз соли аввали ба даст овардани ғоидаи умумӣ ё соли аввали ба даст овардани ғоидаи соф аз ҷониби ташкилот ҳисоб карда мешавад? Низомии пешниҳоди имтиёзҳои андозӣ бояд вобастагии байни гуруҳҳои гуногуни сармоягузорӣ ва шаклҳои ҳавасмандгардонии андозиро ба назар гирад.

Масалан, барои истеҳсолоти наватасис бинобар мавҷудияти номуайяни нисбат ба натиҷаҳои фаъолияти ташкилот пас аз анҷоми давраи сармоягузорӣ сатҳи баланди хавф хос мебошад. Бинобар ин, ҳангоми муайян намудани механизмҳои ҳавасмандгардонӣ бояд хусусиятҳо ва дараҷаи хавфи ҳар як гуруҳи сармоягузорӣ ба инобат гирифта шавад. Ҳамзамон, сармоягузорӣ, ки ба баланд бардоштани самарабахшии фаъолияти ташкилоти амалкунанда равона шудааст, нисбатан бо сатҳи пасти хавф тавсиф мегардад, зеро стратегияи молиявӣ ва самтҳои рушди ташкилот аллақай муайян шудаанд.

Аз ин лиҳоз, пешниҳоди имтиёзҳои андозӣ бояд бо дарназардошти марҳилаҳои татбиқи лоиҳаи сармоягузорӣ ва дараҷаи хавфи ба онҳо хос ба роҳ монда шавад. Пас аз анҷоми муҳлати таътили андоз, ташкилот дар бозор фаъолияти худро идома медиҳад ва тадричан сатҳи талафот коҳиш меёбад. Дар натиҷа, манбаи андозбандӣ ва ҳаҷми пардохтҳои андоз зиёд мешавад.

Таҷриба ба таври возеҳ нишон медиҳад, ки таътили андозие, ки то оғози фаъолияти истеҳсолӣ пешниҳод карда мешавад, метавонад дар оянда ба афзоиши воқеии воридоти андоз

мусоидат намояд. Дар чунин ҳолат, ба ташкилот таътили андоз дода шуда, он дар давраи то ба даст овардани даромад аз пардохти андоз озод мегардад. Ҳамин тариқ, таътилҳои андозие, ки ба субъектҳои хоҷагидор то оғози фаъолияти истеҳсолӣ пешниҳод мегарданд, аз лиҳози манфиатнокӣ барои сармоягузор камсамар, аммо барои давлат судманд арзёбӣ мешаванд.

Дар навбати худ, таътилҳои андозие, ки то ба даст овардани ғоидаи соф татбиқ мегарданд, барои сармоягузор бештар манфиатовар буда, ба давлат камтар ғоида меоранд, зеро дар ин давра сармоягузор имконияти ҷуброни зарари солҳои қаблро пайдо менамояд. Дар ин замина, гуфтан мумкин аст, ки сатҳи воқеии дастгирии давлатии фаъолияти сармоягузори аз механизми татбиқи имтиёзҳои андоз вобастагӣ дорад, ки сармоягузори амалан тақвият медиҳанд. Маълум аст, ки андозҳои мустақим, ки миёни онҳо андоз аз даромад андозии ташаққулдиҳандаи буҷет махсус меёбад, ба ҳолати рушди фаъолияти сармоягузори таъсири хос мерасонад. Бо вучуди робитаи мустақим байни ин андоз ва даромади андозсупоранда, давлат тавассути механизми танзими меёрҳои андоз, пешниҳод ё бекор намудани имтиёзҳои андоз ба фаъолияти сармоягузори дар бахшҳои гуногуни иқтисодии минтақаҳо таъсири муайян мерасонад. Дар ин замина, масъалаи тақвияти фаъолияти сармоягузори субъектҳои хоҷагидор таҳияи воситаҳои самарабахши ҳавасмандкунандаи андозиро тақозо мекунад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба мақсад мувофиқ аст, ки механизмҳои ҳавасмандгардонии равандҳои сармоягузори фаолтар татбиқ гардида, пеш аз ҳама, истифодаи имтиёзкунонии андозӣ дар намуди коҳиш додани андозии даромад ба маблағи хароҷоти вобаста ба таҳқиқоти илмӣ, ташкили фондҳои махсуси таъиноти сармоягузори, ки аз андоз озод мебошанд, ва дигар тақвият дода шавад. Аз ин гуфтаҳо бармеояд, ки таҳияи консепсияи асосноки тақмили низоми андоз муҳим арзёбӣ мегардад.

Фаъолияти сармоягузори дар бахши воқеии иқтисодиёти барои таҳкими иқтисодии истеҳсолии минтақа, инчунин барои ташаққули заминаи устувори даромади буҷет аҳамият дорад. Дар ин замина, тавассути абзорҳои сиёсати андоз рушди истеҳсолоти воридотивазкунанда ва татбиқи технологияҳои инноватсиониро дар раванди истеҳсолот тақвият бахшидан мумкин аст. Байни минтақаҳои кишвар аз рӯи нишондиҳандаҳои ҳаҷми истеҳсоли маҳсулоти саноатӣ, истеҳсоли маҳсулоти кишоварзӣ ва сохтори шугли аҳоли тафовути назаррас мавҷуд аст. Таъмини рушди мутавозини минтақаҳо, махсусан дар соҳаҳои иқтисодӣ ва иҷтимоӣ, афзоиши тадриҷии ҳаҷми сармоягузори мустақим ва маблағгузори буҷетӣ, баланд бардоштани сатҳи рақобатпазирии минтақаҳои кишвар яке аз ҳадафҳои асосии сиёсати рушди миёнамуҳлат ба шумор мераванд [2, 37].

Татбиқи самарабахши иқтисодии андоз ва афзоиши он дар минтақаҳои кишвар ҳамчун яке аз шартҳои рушди босуботи иқтисодиёт доништа шуда, ба таҳкими мустақилияти молиявӣ ва баланд бардоштани сатҳи рушди иҷтимоӣ иқтисодии онҳо мусоидат менамояд. Бинобар ин, мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ барои таъмини рушди устувори иқтисодӣ бояд тамоми шароити заруриро дар соҳаи андоз фароҳам оварад.

Мақомоти маҳаллии ҳокимияти давлатӣ бояд аҳамияти сиёсати андозро бештар эътироф намуда, тадбирҳои татбиқи онро ба нақшаи стратегияи рушди вилоят ворид намояд. Дар ин самт, рейтингии андозии минтақаро ҳамчун заминаи иттилоотӣ барои таҳияи самтҳои асосии сиёсати минтақавии андоз истифода намудан мумкин аст. Муқаррар кардани ҳадаф ва вазифаҳои дақиқ, инчунин таҳлили ҳамаҷониба ва арзёбии натиҷаҳои рушди минтақа дар доираи татбиқи сиёсати мушаххаси андоз дар сатҳи минтақаро тақозо менамояд. Аз нигоҳи мо, имрӯз мақомоти ҳокимияти вилоят дар баробари дигар тадбирҳои муассир бояд ҳадамоти машваратӣ таъсис диҳад, ки дастгирии иттилоотӣ, техникӣ ва машваратиро барои гирифтани иҷозат ва иҷозатномаҳо барои пешбурди фаъолияти соҳибдорӣ, инчунин иҷрои уҳдадорӣҳои субъектҳои хоҷагидор дар минтақа таъмин намояд. Ташаққули низоми равшан ва дастраси тавзеҳот ба коҳиш ёфтани шумораи баҳсҳои андозӣ ва таҳкими эътимоди

субъектҳои хоҷагидор ба низоми андоз мусоидат менамояд.

Ҷумҳурии Тоҷикистон барои беҳтар намудани муҳити андозии кишвар манфиатдор мебошад ва татбиқи тадбирҳои минбаъда дар ин самт хароҷоти назарраси молиявӣ ва вақти муайяно талаб менамояд. Ҳамзамон, зарурати ворид намудани дигаргуниҳои ҷиддӣ ба миён меояд, ки натиҷаҳои он метавонанд дар иқтисодиёт падидаҳои назаррас ба вучуд оварда, барои таъмини рушди иқтисодии кишвар, инчунин минтақаҳои он аҳамияти муҳим дошта бошанд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Кодекси андозии Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе, 2022. – 407 с.
2. Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030. – Душанбе, 2016. - №636. – 89 с.
3. Стратегияи ҷалби сармоя ба Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2040. – Душанбе, 2024.
4. Александров Г.А., Скворцова Г.Г. Роль налоговой политики в формировании инвестиционного климата региона // Проблемы современной экономики. Экономические проблемы регионов и отраслевых комплексов. – 2014. - №2 (50). – С. 261 – 265.
5. Жадан А.Э. Налоговое регулирование как инструмент повышения инвестиционной привлекательности региона // Экономика и бизнес: теория и практика. – 2016. - №4. – С. 81 – 88.
6. Иманишпиева М.М. Анализ применения налоговых льгот как инструмент повышения инвестиционной активности региона (по материалам Республики Дагестан) // Международный бухгалтерский учет. Налогообложение. – 2014. - №12 (306). – С. 44 – 53.
7. Маълумоти ҳисоботии Кумитаи андозии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон. – Душанбе, солҳои 2021 – 2026.
8. Салимова М.М. Ҳавасмандгардонии андозии фаъолияти сармоягузорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон // Ахбори ДДҲБСТ. – Хучанд, 2026. - №1 (106). – С. 45 – 55.
9. www.andoz.tj (санаи муроҷиат: 26.03.2026)

REFERENCES:

1. Tax Code of the Republic of Tajikistan. – Dushanbe, 2022. – 407 pp.
2. National Development Strategy of the Republic of Tajikistan for the period up to 2030. – Dushanbe, 2016. – № 636. – 89 pp.
3. Strategy for Attracting Investment to the Republic of Tajikistan for the period until 2040. – Dushanbe, 2025. – № 372. – 38 pp.
4. Zhadan A.E. Tax Regulation as a Tool for Increasing the Investment Attractiveness of a Region // Economics and Business: Theory and Practice. – 2016. №4. – PP. 81 – 88.
5. Alexandrov G.A., Skvortsova G.G., Pavlova E.V. The Role of Tax Policy in Shaping the Investment Climate of the Region // Problems of modern economics. Economic problems of regions and industrial complexes. 2014. №2 (50). – PP. 261 – 265.
6. Imanshapieva M.M. Analysis of the Application of Tax Incentives as a Tool for Increasing Regional Investment Activity (based on materials from the Republic of Dagestan) // International accounting. Taxation. – 2014. №12 (306). – PP. 44 – 53.
7. Reporting Data of the Tax Committee under the Government of the Republic of Tajikistan. – Dushanbe, 2021 – 2026.
8. Salimova M.M. Tax Stimulation of Investment Activity in Republic of Tajikistan // Economy of Tajikistan. Series oh Social Science. – №1 (106). – Dushanbe, 2026. – PP. 45 – 55.
9. www.andoz.tj. (date of appeal: 26.03.2026)